

Megjelenik
minden hó 15-én
három-négy ívnyi
tartalommal.

AKADÉMIAI ÉRTESÍTŐ

Szerkesztő-
s kiadóhivatal a
Magyar Tudom.
Akadémiában.

SZERKESZTI

HEINRICH GUSZTÁV.

XXIII. KÖTET.

1912. November 15.

11. FÜZET.

Habsburgi Mária, II. Lajos magyar király neje.

Kivonat *Ortvay Tivadar* r. tagnak október 14-iki előadásából.

Mária, Habsburgi Szép Fülöpnek és castiliali Johannának leánya, született 1505 szeptember 17-ikén Brüsszelben. Atyja már a következő évben, 1506 július 26-ikán elhalálván s anyja férje halála felett való fájdmában eszét veszítve, a gyermek korán árvaságra jutott. Nevelése atyjai nagynénjének, Habsburgi Margit főhercezegasszonynak és németalföldi kormányzónőnek, valamint lovagias nagyatyja, I. Miksa császárnak gondos felügyelete, kitünő tanítók és nevelők — Beaumont Anna, Laurent Vacca és a nagyhirű Utrechti Adorján mester vezetése alatt folyt. A nevelők fáradozásait könnyítette a növendék testi nagy ügyessége, tanulási fogékonysága, eleven esze, heves ismeretvágya, éber lelki figyelme s koránérő ítélete. Mária feltűnt folytonos kérdezősködése által elárult nagy tanulási vágyával s buzgón folytatott önművelődési ösztönével. Különösen a történelem érdekelte, mintegy korai ítélőképességgel kiérezve azt, hogy ez a tudomány az élet mestere. De az államtudományok alapelvei iránt is érdeklődött, korán elárulva ezzel ama képességeit, melyeket később a magyar trónon és kivált a németalföldi helytartóságban közelismerésre érvényesített.

Első nevelése Löwenben, a Mons Caesaron állott, de most már elpusztult löwensteini ősrégi várkastélyban folyt, melyben testvérei, Károly és nővérei is kapták volt első kiképzetésüket. Már hat éves korában jártak Mária eljegyzése érdekében a császár diplomatái Budán, II. Ulászló udvarában. A császár terve volt Ulászló leányát, Annát, valamelyik Habsburgival, fiát, Lajost pedig Máriával összeházasítani. Lajos Máriánál csaknem egy évvel fiatalabb volt s minthogy már két éves korában kettős korona díszlett fején, a magyar és cseh korona, kapós volt mint völegény. Hatalmas védők s gyámok: X. Leo pápa, Miksa császár, Zsigmond lengyel király támogatták s erélyes nevelők: Bakócz, esztergomi érsek és Bornemissza János budai várnagy s pozsonyi gróf vezették,

Körösi Csoma Sándor-emlékkötet.

Bemutatja *Goldziher* I. r. tag.

Egy terjedelmére vajmi igénytelennek látszó, de hazai tudományosságunk története szempontjából minket nagy mértékben érdeklő kis kötetet van szerencsém bemutatni a tekintetes Akadémiának.

Már volt alkalmunk tudomást venni róla, mily lekötelező kegyeletes buzgósággal ápolja kultagunk *E. Denison Ross* úr a kalkuttai főiskola igazgatója és az ottani *Ázsiai Tudós Társaság* egyik szaktitkára, Körösi Csoma Sándor emlékét. Mióta hazánk nagy fiáról tartott emlékeszédét közöltük,¹ melyet Csoma születésének 125-ik évfordulója alkalmából tartott, a tibeti kutatás nagy magyar úttörőjének („l'étrange pionnier qui révéla à l'Europe il y a plus d'un demi siècle la langue et la littérature du bouddhisme tibétain“ — így jellemzi Barth, a francia indológus Duka Csoma-monographiája alkalmából 1889-ben)² a kalkuttai könyvtárban fennmaradt kiadatlan nagy munkáját hozta nyilvánosságra, mely annak idején e helyen bemutatott. Most egy újabb emléket emel Csomának e tudós Társaság körében, melynek több éven át könyvtárosa volt és melynek segítségével végezte nagy tibeti kutatásait, míg Dardsilinghben 1842 áprilisban a halál utólérte.

A Társaság folyóiratának I—XXV. köteteiben (1832—1855.) megjelent tanulmányait, melyek egytől-egyig a tibeti nyelvre, a tibeti buddhismusra és kulturára vonatkoznak, a kezemben levő kötetben Ross egy csokorba gyűjtve adta ki. Összesen tizennégy tanulmány; közülök 13 még Csoma életében jelent meg; a 14-ik csak 14 évvel halála után látott napvilágot és ámbár egy tudós láma látta el correcturáját, a tibeti szöveg olyannyira hamisított, hogy Ross ez újabb kiadás alkalmával a dardsilinghi főiskola egy tudós lámája segítségével újabb revisio alá vetette. E tizennégy tanulmány a tibeti philologia és régiség-

¹ Akadémiai Értesítő, 1910. 438—451. l.

² Bulletin des Religions de l'Inde (Revue de l'Histoire des Religions) XIX. köt. 271. l.

tudomány változatos anyagaival foglalkozik. Hogy mily bő terjedelemben fogta fel Csoma úttörő feladatát, talán leginkább a VIII. számú tanulmány mutatja: „Egy tibeti, orvostudományi munka analysise“, melyben nagyérdekű tudósítást nyújt a kelet-ázsiai orvos- és gyógyszerstanról; kétségkívül fontos adalék az ázsiai művelődéstörténethez.

E gyűjteménynek van „*Alexander Csoma de Körös Memorial Volume*“ címén szentelve a Társaság folyóiratának egy 1911-re szóló külön fizete, mely szüenidők alatt jelent meg.¹ A kiadvány elején látjuk fényképmásolatát Körösi Csoma mellszobrának „presented by the Hungarian Academy of Sciences“ abból az alkalomból, hogy a Társaság kapcsolatban a fentemlített 125 éves emlékünneppel a dardsilinghi síremléket felújította, mely ünnepélyből annak idején Akadémiánk a távolból is kivette a maga részét.

E kegyeletes Memorial-Volume kiadásáért elismeréssel tartozunk a kalkuttai Ázsiai Társaságnak és különösen tisztelt külső tagunknak, Ross úrnak, ki a kiadás eszméjét megpendítette és végrehajtotta.

Garay János levelei Toldy Ferenczhez.²

1.

Pest, jan. 31. 1845.

Tekintetes kir. Könyvtárnok Ur!

Van szerencsém a Kisfaludy-ünnepélyre készült dolgozatot ezennel egész tisztelettel ide zárni, s becses véleménye alá terjeszteni, hogy ha valami észrevétel volna, még idomítani s módosítani lehessen a munkán, mielőtt színészek kezébe megy. Igen lekötelezve köszönöm a Tekintetes Ur közbenjárását Társaságunknál, részemről mindenkép iparkodtam, hogy dolgozatommal a kívánatoknak megfelelhessenek. De több szem többet lát s különösen a Tekintetes Urnak szeretném vele megnyerni jóváhagyását.

De egy nagy baj van; tegnap délután Thern ur volt nálam s muzsikai nehézségeket hozván fel, kért, hogy a Cantate-t végig az elkezdett metrumban, a két első versszak szerint változtassam

¹ *Tibetan Studies*, being a Reprint of the Articles contributed to the Journal of the *Asiatic Society of Bengal* by Alexander Csoma de Körös, Edited by E. Denison Ross. Calcutta 1912. (Journal and Proceedings of the Asiatic Society of Bengal. Vol. VII. Extra No. 1911); kiadatott 1912. április 23-án.

² A M. T. Akadémia könyvtárának kéziratárában levő eredetiből közli Hellebrant Árpád.